

Den betänkliga
Fritänkaren

Nr. 226 Juli 2014

Tjugoandra årgångens nummer 8

Innehåll i detta nummer:

Sektboken (<i>Clas Svahn</i>)	2
Den grå vargen (<i>Simon Dunstan & Gerrard Williams</i>)	3
Vad sysslade egentligen Ivar Kreuger med?	4
Ahasverus minnen, del 135: <i>Den okände soldaten</i>	5
Shakespearedebatten än en gång (115)	7
Apropå Kurt Atterberg (<i>med Gunnar Colding</i>)	8
Några filmer	11
Några milstenar, juni 2014	13
Luttringsresan (till Finland)	14
Återupplivningen, del 3: <i>Det försvunna tåget och andra bryderie</i>	15
Förensingsresa med komplikationer, del 7: <i>Sista dagen i Dharamsala</i>	16
Tillbaka till Spiti, del 9: <i>Stormmoln i Lamayuru</i>	17
Resan till Dzhongkhul, del 18: <i>Åter i Leh</i>	19

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månde, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på över 10 år.

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 30.6.2014

Copyright © C. Lanciai med medarbetare - **Letnany 248**

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

Sektboken

Ämnet är oöverskådligt, men Clas Svahn gör det bästa av saken, om man nu alls kan göra något gott av saken, vilket kan diskuteras:

”Finns det då något positivt med att ha varit med?”

”Nej, absolut ingenting.”

Han går metodiskt igenom alla de olika sektkategorierna, från politiska och rasistiska sekter med världsomstörtande ambitioner till de mest förryckta och befängda kristna och andliga sekter, där för det mesta Bibeln tycks ha utlöst allt det sämsta hos människan.

Frimurarna tar priset bland de etablerade sekterna, vars förflutna är höljt i dunkel och vars hemligheter förblir i princip outgrundliga. Tempelriddarna tas naturligtvis upp till behandling, även om denna blir bristfällig, då egentligen ingen någonsin vetat någonting om dem, då de tog med sig alla sina intressantaste hemligheter då de alla brändes på bål för påstått kätteri, för att franske kungen ville åt deras legendariska rikedomar för att finansiera sina krig, medan han varken kom åt dessa eller det någonsin kunde utrönas om de haft några rikedomar – de finansierade ju korstågen och katedralerna genom tiggeri. Han går också igenom Aleister Crowleys *Ordo Templi Orientis*, som är verksamt än idag, och försöker få någon fason på Rosencreutzarnas flummerier utan att lyckas, och tar även upp *Prieuré de Sion* till behandling, berömt genom Dan Browns ”Da Vinci-koden”, som verkar vara rena bluffen från början till slut, medan Dan Browns hävdande av att boken grundar sig på fakta bara utlöst oändliga rättsprocesser utan att någon kommit fram till något.

Han belyser Ku Klux Klan och Maffian och deras verksamheter, och där har han ordentligt med fakta att hålla sig till, då deras kriminella verksamheter milt sagt lämnat övertydliga blodspår i historien medan få av dess många skurkar någonsin åkt fast – Al Capone, en av de värsta, åkte slutligen in på elva år för en obetydlig skattelapsus, medan alla hans mord och svindlerier var närmast astronomiska i omfattning. Så är det med maffian ännu idag. När någon åker fast är det för en fluglort i träcksyndafloren.

Han kan inte mer än skissera de olika politiska sekterna, som väsentligt korrumperat Amerika, och som faktiskt betänkligt manipulerat med världsordningen efter eget behag, som de ökända Bilderbergarna, *Skull and Bones* (Bush-klanen, oljemaffian, Rumsfeld, Cheney, ’krigsgalenskaparna’) och framför allt *Bohemian Cave*, som egentligen aldrig någon fått veta något om.

Men värst av alla är dock de kristna och bibliska sekterna. Där slås man av hur faktiskt den ena ständigt överträffar den andra i förryckthet, absurditet och hänryckt galenskap. Alla tycks de frossa i odlandet av så extremt vansinne som möjligt, den ena värre än den andra, Jehovas Vittnen, Livets Ord, Soltemplarorden, Knutby, alla är de identiska med varandra i sin avancerade mentalitet i åsidosättandet av alla mänskliga hänsyn för att göra alla medlemmar till mentala slavar för ledarens extremt egoistiska intressen, som vanligtvis är att göra pengar. Sektledare som Moon, Rael och allt vad de heter är mångmiljardärer – och skattefria.

Hur definierar man en sekt? Den är svårdefinierad, men de har alla det gemensamt, att de är styrda diktatoriskt, och ledaren får ej ifrågasättas och tål ingen kritik. Det är egentligen bara det som gör alla sekter farliga.

Därmed finns det många rörelser som inte alls är religiösa men som ändå fungerar som sekter. Världens värsta sekt kunde därmed Kinas kommunistiska parti kallas, som kräver absolut lydnad och lojalitet av alla sina medlemmar och där det är förbjudet att lämna partiet. Världens värsta religiösa sekt är utan tvekan islam, där illojalitet och konvertering till en annan religion är belagt med dödsstraff. Även katolska kyrkan är egentligen en sekt, där ledaren till och med upphöjt påvens ofelbarhet till dogm – först under den senaste påven har detta börjat ifrågasättas av påven själv. Sovjets kommunistparti var lika mycket en sekt som det kinesiska och var det som började den politiska sekterismen genom krav på absolut underkastelse och enpartivälde. Även den tyska nationalsocialismen var en sekt med en absolut ofelbar politisk ledare som ej fick ifrågasättas, och det exemplet om något påvisar väl hur en sekt bara kan leda till sin egen undergång genom sitt eget korkade väsen.

Flest och värst sekter har dock Bibeln givit upphov till genom sitt grundläggande krav på en stipulerad gudomlighets allmakt och ofelbarhet. Islam och katolicismen är bara två yttringar, men

frågan är om inte judendomen gick fel från början genom att acceptera en sådan fullständig teoretisk och därför dubiös auktoritet, i synnerhet som denna med tiden visade sig föga ordhällig.

Litteratur: *Sekter & hemliga sällskap i Sverige och världen*, av Clas Svahn.

Eftertanke. Hur kommer det sig då att sådana massor flockar sig till sådana suspekta flumrörelser? Världssekter som islam och katolska kyrkan har alltid levt på att hålla massorna i okunnighet genom ensidig hjärntvattspropaganda, och i vår tid är detta värre än någonsin, då även den sekulära världen helt domineras av vinklad information genom media, som ingen slipper någonstans. I enlighet därmed avtrubbas det individuella och självständiga tänkandet, och en viktig barometer är utbildningsstandarden. Ju högre utbildningsstandard med läskunnighet, läsförståelse, bokkonsumtion, allmänbildning och kunskaper som värdeomätare, desto högre medvetenhet och både andlig och fysisk hälsa. Men under de senaste 100 åren har dessa nivåer oavbrutet sjunkit i takt med den accelererande mediala hjärntvätten, så att sekter som dessa (med nazismen, kommunismen och islam som förskräckande exempel) kunnat expandera och härja obehindrat.

Den grå vargen

Författarna till denna bok, Simon Dustan och Gerrard Williams, säger från början: ”Vi ville inte att denna historia skulle vara sann.” Vad de har gjort är att i detalj undersöka alla uppgifter och spår, som tyder på att Adolf Hitler lyckades fly från Berlin den 28 april 1945 med Martin Bormanns hjälp, som själv följde efter fyra dagar senare.

Det är alltså ingen rolig läsning precis, allra minst som den är strikt dokumentär hela vägen – den lär även finnas som dokumentärfilm – och består egentligen mest av bara konkreta uppgifter. Emellertid bildar den nästan oöverskådliga samlingen av alla dessa uppgifter en historia som, hur belagd den än är, verkar lika otrolig som en roman av Jules Verne och lika fantastisk som science fiction.

Författarna skonar emellertid inte sina huvudpersoner. Tvärtom. De var extrema skurkar allihop, och de värsta av dem fick gå fria hela vägen. Författarna utmålar i detalj hela det fantastiska företaget, från början till slut lett av Martin Bormann, hur nazisterna utplundrade hela Europa på guld, konst, pengar, ädelstenar och allt som var värt pengar, för att när nöden så krävde kunna använda detta som lösen för att betala priset för en flykt till en fristad i Argentina.

Det var inte förrän efter Stalingrad, nederlaget i Afrika och Tunisien samt Italiens kapitulation 1943 som det stod klart för Martin Bormann och vissa andra ledande nazister att Hitlers krig var förlorat. Läget förvärrades genom att president Roosevelt kategoriskt krävde villkorslös kapitulation, som för honom var en icke förhandlingsbar fråga, vilket omöjliggjorde varje utsikt till separatfred, vilket var vad Stalin fruktade mest av allt, varför Roosevelt omedvetet spelade Stalin i händerna med att genom sin politik förlänga kriget in absurdum. Bland de som ändå försökte åvägabrinda en separatfred var framför allt chefen för underrättelsetjänsten, amiral Canaris, som varit i Chile och Argentina under första världskriget och kände väl till Bariloche, då han rymt därifrån som krigsfånge. Det var hans kunskaper om södra Argentina som möjliggjorde Bormanns planer.

Först efter Roosevelts död kunde han äntligen förhandla med vissa amerikaner, som då var främst bröderna Allen Welsh Dulles, amerikanernas främsta spion i Europa under kriget, och John Foster Dulles, senare utrikesminister. Allen Welsh Dulles blev senare chef för CIA. Överenskommelsen var att alla de konstskatter som nazisterna lagt beslag på, och som de hotade med sprängning – alla förvaringsplatser var minerade – skulle räddas mot att en liten klick fick komma undan, nämligen Hitler, Eva Braun, deras två döttrar, deras hund, Bormann och några till.

Situationen komplicerades av att Hitler envisades med att vilja stanna kvar och gå under i Berlin. I sista ögonblicket gick han med på flyktplanen, lät sig smugglas ut genom hemliga tunnlar från sin bunker till Hohenzollerndamm där ett flygplan väntade på dem, förde dem först till en bas i Danmark, sedan till Francos Spanien i Reus utanför Barcelona, därifrån vidare till Kanarieöarna (Jandia på Fuerteventura) varifrån en ubåt tog dem till Argentina. Ytterligare några flygplansetapper

förde dem till San Carlos de Bariloche vid Andernas ulöpare i Patagonien, som redan var något av en omfattande tysk koloni sedan föregående sekel. Resan tog allt som allt tre månader.

Där framlevde exdiktatorn, världens ondaste och rikaste man, sedan ett liv i ständigt tilltagande isolering och misär medan hans hälsa ständigt försämrades. Han fick Parkinson tämligen tidigt, attentatet den 20 juli 1944 märkte honom för livet då han aldrig blev av med träspliter i framför allt ansiktet, efter den dagen syntes han därför aldrig mera offentligt utom genom dubbelgångare, och det var dubbelgångare (både för honom och för Eva Braun) som hittades kremerade i bunkern efter den 30 april. DNA-prov bevisar att de påstådda rester som presenterats som tillhörande liken av Hitler, Braun och Bormann inte var av dem.

Hans fru Eva Braun övergav honom sedermera i Argentina, så att han var fullständigt ensam de sista sju åren tills han dog den 13 februari 1962 nästan 73 år gammal, ungefär samma ålder som Stalin, på Dresdendagen.

Även Bormann hade då för länge sedan övergett honom för att sköta sina egna affärer, vilka mest handlade om att med sin omätliga förmögenhet sätta Tyskland på fötter igen. Enligt det sista någon hört om honom levde han ännu 1980 som åttioåring i Paraguay. Hans son blev jesuitpräst.

Det var peronismen i Argentina som gjorde det möjligt för tusentals nazister att finna sin tillflyktsort där. Juan Perón var en fascistdiktator men skolad av Mussolini och helt fri från all rasism – han hade ingenting alls emot att samarbeta med människor av judisk börd. Dessutom var han främst genom sin hustru Evita Perón en ledare för arbetarrörelsen, vilket gav honom Argentinas folk i sin hand, men, som Martin Bormann konstaterade, hon var mera begåvad än han, och när hon tog slut vid bara 33 års ålder genom livmodercancer gick det utför med Perón och peronismen. Hon var så fiffig att hon lyckades lura Martin Bormann på tre fjärdedelar av hans förmögenhet, som hon slösade bort på Argentinas välfärdssystem, men ändå var återstoden tillräckligt omfattande för att han skulle kunna vara primus motor i att sätta Tyskland på fötter igen. Juan Perón förföll till pedofili med en flicka som bara var 13, när han offentligt intervjuades om saken menade han att det var ingenting att bry sig om då han ”inte var vidskeplig”, han ådrog sig Vatikanens misshag genom att utvisa två präster, så att han blev bannlyst, men framför allt begick han klumpigheten att förstatliga utländska bolag, som skaffade honom USA och England till fiender. När revolutionen bröt ut 1955 som störtade honom blev nazisterna i Argentina utan skydd. Eichmann var oförsiktig nog att leva i Buenos Aires, men ingen annan åkte fast.

Min far fick tjänst i Argentina 1952 på uppdrag av Finland-Sydamerikalinjen, vi kom dit hela familjen efter Evitas omfattande begravning i juli som ett sekulärt nationalhelgon, och visst upplevde vi nazister i Buenos Aires, men aldrig att det anades någonstans i vår omgivning att Hitler förekom i Bariloche. Han besökte även Cordoba, som även vi besökte, och andra städer och platser, men det glunkades aldrig om att han med Martin Bormann, Heinrich ”Gestapo” Mueller, Josef Mengele och andra förekom i landet. Bariloche var ett högt gouterat turistmål, som ett mindre *Alpenparadies* i Argentina, mors bästa vän Irene Bravo skickade vykort därifrån, men inte ens hennes man, som var politiker, kunde ana att Hitler bodde där i ett eget reservat bakom taggtråd sakta multnande ihjäl.

Litteratur: The Grey Wolf, av Simon Dunstan och Gerrard Williams.

Nazi in Exile, av Paul Manning (*tillgänglig på nätet i pdf*: <http://spitfirelist.com/books/manning.pdf>)

Vad sysslade egentligen Ivar Kreuger med?

”Apropå vad vi pratade om i telefon: Tändstickor var Sovjetunionens största exportartikel i slutet av tjugotalet och början av trettioalet, deras huvudsakliga pipeline för livsviktig utländsk valuta. Deras internationella operationer (och ledarnas lyxliv) krävde dessa valutor. Värste konkurrent? Ivar Kreuger! Genom att ge statslån med tändstickshandeln som säkerhet stängde han systematiskt ute sovjeterna från marknad efter marknad och skadade dem både ekonomiskt och politiskt. Dessutom var hans tändstickor av mycket bättre kvalitet, naturligtvis, utan att detta påverkade priset negativt. Sovjeterna VAR illa ute. Först försökte man förhandla om en uppdelning

av marknaden, men Kreuger var inte intresserad, han var ingen Rothschildkontrollerad lakej. När han dessutom förstörde Stalins tilltänkta tyska revolution 1930 (eller var det 1931?) genom att stödja Weimarregimen när ingen annan gjorde det var måttet rågat. NKVD skickade en mordpatrull under ledning av den legendariske Alexander Orlov till Paris för att eliminera Kreuger. Hur visste Wallenbergarna? Frimureri, min käre Watson, frimureri! En enda stor samordnad operation omfattande Wall Street, Stockholm, Moskva och Paris, och självklart ingick fördelningen av rovet i den stora planen. Det är här som Stalin kan ha ansett sig ha blivit missgynnad medförande en senare koppling till Raoul Wallenberghistorien, kanske. Hitler? Han fick bli Wall Streets tyska Erzatsrevolutionär typ Kajsa Warg, man tager vad man haver, med känt resultat. Fast även här är historien åtskilligt förfalskad, vad annars? Stalin försökte först en ny revolution i Spanien 1936, och sedan ett landanfall västerut som han började förbereda samma år. Efter många turer i dansen kom sedan Operation Barbarossa och annat smått och gott som Hiroshima och Nagasaki och det kalla kriget men det är en annan historia. Eller?

Ivar Kreuger ville ha frihandel, fri rörlighet av kapital OCH stabila valutor.

1927 gav Ivar Kreuger ett statslån på \$ 75,000,000 till Frankrike mot 5% ränta. Konkurrenten J.P. Morgan begärde 8%. Den 27 oktober 1929, en torsdag, gav Kreuger Tyskland ett lån på \$125,000,000. Dagen efter, den 28 oktober 1929, inträffade "den svarta fredagen", finanskraschen på Wall Street på New York-börsen. Det franska lånet betalades emellertid trots detta tillbaka 1930 med \$30,000,000 i vinst för Kreuger. När Kreugers imperium var som störst ägde han 250 fabriker i 43 länder och kontrollerade 80-85% av världsmarknaden för tändstickor, de facto utestängande Sovjetunionen, värste konkurrenten. Hans vision var en värld utan krig. När jag snubblade över Ivar Kreuger, medan jag letade efter information om Estonia hos Henning Witte, så snubblade jag tydligen över något hett, eller en broders blod som ropade från marken, för att använda bibelns språk. Förbereddes kommunistiska revolutioner i Tyskland, Frankrike och England i första hand och även så i Spanien, Italien, Skandinavien och Östeuropa i andra hand runt 1930? Med backning från Wall Street, precis som 1917? Jag ska forska vidare om detta.

1928 i Italien förhandlade Ivar Kreuger med representanter för Sovjetunionen. Han erbjöd Sovjeterna ett lån på EN MILJARD DOLLAR! Ja, \$1,000,000,000! I den tidens penningvärde! Hans syfte kan inte ha varit något annat än att rekonstruera och stabilisera den ryska ekonomin efter Lenins och Trotskis formidabla misslyckanden, först "den röda terrorn" och sedan NEP. På så sätt ville han integrera sovjetekonomin i den övriga världsekonomin och undanröja hotet om fortsatt revolutionär verksamhet. Stalin lät mörda ordföranden för den sovjetiska delegationen, betecknade Kreuger som "en oerhört farlig person", satte igång tvångskollektivisering av jordbruket och införde femårsplaner och massteror, allt för att främja en fortsatt revolutionär verksamhet, så som jag skrev om tidigare, de planerade revolutionerna i Tyskland, Frankrike, England, Spanien, Italien, Skandinavien och Östeuropa."

- av signaturen 1945

Abasverus minnen, del 135: Den okände soldaten

Det var en gammal bruten man som satt i ett hörn av bistron och blickade melankoliskt ner i en tom kaffekopp, som han troligen tömt för länge sedan. Jag hade sett honom förut, men aldrig hade han gjort ett så grått intryck som nu, och dessutom verkade han påtagligt mera insjunken än tidigare, fastän han egentligen var lång till växten. Emellanåt tog han av sig sina starka glasögon och putsade dem mer än vad som behövdes, som om han ville putsa bort att han ändå egentligen inte kunde se mycket genom dem – han hade haft problem med synen hela livet, ett problem som ständigt förvärrats, och som även hans son blivit belastad med som ett i högsta grad ovälkommet och orättvist arv. Därför hade han preliminärt blivit befriad från militärtjänst, men hans far hade ändå propbat på att han skulle få chansen till en hedersam militär karriär, som John entusiastiskt även gått in för att göra, när kriget ville annorlunda.

Full av respekt och försiktighet vågade jag närma mig den gamle mannen, som inte alls var särskilt gammal men som gjorde ett närmast smärtsamt ålderdomligt intryck, gick tillräckligt nära för att han skulle varsebli mig, varvid jag gjorde ett försiktigt tecken med en tyst fråga om jag fick slå mig ner, och han visade mig genast generöst platsen mitt emot honom. Lika försiktigt och tyst slog jag mig ner på andra sidan det lilla bordet.

”Hur har det gått?” vågade jag fråga nästan under rösten, men hans hörsel var det absolut inget fel på.

”Jag är rädd att det har gått sämre än någonsin. Ni vet varför jag är här?”

”Jag vet hur många resor ni har gjort hit i ett och samma ärende.”

”De vet fortfarande ingenting.”

”Inget spår? Ingen som har sett något?”

”Det är som om han aldrig hade funnits. Ingen annan soldat har försvunnit så totalt spårlost. Man såg honom strax innan, han var fullkomligt livslevande då, ingenting fattades honom, och han gick för att möta sitt öde utan någon misstanke eller baktanke, aningslöst och tappert, som det anstår en god soldat. Och sedan – ingenting, ingenting och åter ingenting. Inte ett spår, inte en trasa, och ingen möjlighet till att rekonstruera något av vad som hände. Han bara försvann.” ”Finns det något hopp?”

”Hopp finns det alltid. Det är det sista som dör hos människan, och det har en förunderlig förmåga att inte dö fastän det är dött. I mitt fall var det dött från början, och ändå lever det kvar, precis som en död lem som amputerats och som ändå envisas med att göra ännu mera infernaliskt ont än om den fanns kvar och plågsamt infekterad. Jag kan inte förstå det. Och ändå är mitt lidande ingenting mot min frus. Hon kan aldrig förlåta mig. Jag tror aldrig hon kan tala vid mig mer. Jag känner mig som om jag hade förstört inte bara hennes liv utan även hans, som om jag själv hade offrat det, men ingenting hade jag gjort mera ofrivilligt. Ingenting skulle någon ha kunnat göra mer ofrivilligt. Han var ju min ende son. Han var min...” och plötsligt överväldigades han av tårar som inte kunde hållas tillbaka. Han försökte dölja dem, måste ta av sig glasögonen igen och göra rent både dem och torka de ovälkomna omanliga tårarna, som var alltför förträngda för att riktigt våga sig ut, nästan som om de var torra och kalla men gjorde desto mera ont just därför. Jag kunde inte låta bli att sakta vidröra hans arm i en oändlig sympati.

”Ni förstår inte,” sade han. ”Ingen kan förstå. Ingen kommer någonsin att kunna förstå. Han var allt vad jag levde för. Han skulle genomföra allt som jag inte räckte till för, och så fick han samma dåliga syn som jag och därmed en chans att komma undan militärtjänsten, och så kom det här förfärliga kriget och ställde till det för hela världen, och det känns som om det var mitt fel, som om jag hade frammanat det med min chauvinism och falskt heroiska imperialism. Allt har fallit med honom. Jag kan inte tro på något mer. Alla världens ideal har fallit i och med detta krig som lurat hela världen med att envisas med att pågå i det oändliga under historiens värsta kroniska manfall varje dag, ett mördande industriellt krig där människomassorna mördas på löpande band maskinellt utan urskiljning och utan att de får någon chans. Det är ett grottekvarnsmördarmaskineri som kommit i sken och som ingenting kan stoppa utan som bara skenar på värre hela tiden med en ständigt mera monstruös effektivitet. Livet och världen har blivit en mardröm och ett verkligt helvete som aldrig kan ta slut men som bara måste bli värre hela tiden. Och för detta offrade jag min son.”

”Nej, det gjorde ni inte. Ni är inte ensam. Alla sitter i samma båt. Alla familjer är drabbade. Ingen ville ha detta krig, ingen var skyldig till att åstadkomma det, det bara infann sig som ett universellt ovälkommet öde och bröt sig in med eller utan tillåtelse, och människan var godtrogen nog att inte begripa bättre än att öppna dörren för det. Men det måste ta slut. Inget krig kan hålla på i oändlighet. Inget helvete varar för evigt. Helvetet är en myt som konstruerats för att kontrollera massorna genom att sätta moralisk skräck i dem, och kriget är i och för sig värre än helvetets myt, men inte ens detta världskrig kan hålla på mer än högst något år till.”

”Och min son?”

”Ni måste se det i dess rätta perspektiv. Han var bara en människa, precis som ni, trots allt vad ni åstadkommit. Han var bara dödlig. Ingen kommer undan detta. Man kan trösta sig med den asiatiska reinkarnationstanken, kanske ni kan återfå honom i ett annat liv, han kanske rentav uppsöker er

självmant, han finns kvar någonstans, det är bara hans dödlighet som lämnat ett naturligt tomrum efter sig.”

”Men varför kan inga ansträngningar finna något spår efter vad som hände honom? Hur kunde han försvinna så spårlöst? Det måste vara någon mening med det.”

”Även på den punkten var han inte ensam. Detta världskrig vimlar av spöken efter okända soldater som aldrig kan identifieras eller återfinnas något spår av. Ni måste inse detta. Ni är inte ensam. Tvärtom. Hela världen håller er sällskap och delar ert öde.”

”Men andra söner kommer helbrädda tillbaka. Andra mödrar får återse sina söner. Andra fäder med bara en son får behålla honom. Varför inte jag? Varför just jag? Är det just för att jag skrivit vad jag skrivit och framställt så höga ideal för mitt land, att just jag måste bestraffas för dem med att berövas dem grymmare än någon annan?”

”Era ideal består. Ingen och inte ens ödet kan ta dem ifrån er. Era böcker kommer alltid att läsas, och ni kan fortsätta skriva nya och överträffa er själv. Ni är ju framför allt poet, och just poeter om några är odödliga.”

”Nej, jag kommer aldrig att kunna skriva någonting mer. Jag belönades för tidigt och för generöst för vad jag åstadkom som ung, därav blev jag berusad och något av en självutnämnd galjonsfigur för imperiet, men nu är det skeppet sänkt. Jag kan aldrig mer leda trupperna med flygande fanor. Min flagga är sänkt för alltid.” Han såg ner och verkade mer modfärdig än någonsin. Han var verkligen en bruten man.

”Jag måste ändå insistera, att vad ni skrivit hör till det mest lysande och bestående som skrivits på ert språk, och det kan ingen ta ifrån er eller England.”

Han begrundade mitt ord en aning innan han lyckades hämta sig och med dämpad röst svara: ”Tack ska ni ha, och jag sätter värde på er välmenande tröst, medan tyvärr detta fall av en fallen soldat är hopplöst. Han kan aldrig resa sig mera. Han är dödsskjuten. En far som förlorat sin ende son genom sin egen förskyllan, som hyllade och godkände hans utsändning i kriget, kan aldrig mer betrakta sig med någon självrespekt. Han har bara en sak att göra, och det är att begrava sig själv levande i sin sorg för alltid. Vad jag än skrivit, som resulterat i sådana universella hyllningar att jag nästan skämts för min berömmelse, som nu framstår som groteska i den förintande ironin av hela världens fall från guldålder till helvetesbarbari just genom den imperialism jag alltid hyllat, faller nu platt till marken som värdelöst och meningslöst nonsens och narraktig fåfånga, och jag kan bara säga som Macbeth: ’En skugga blott som går och går är livet; en stackars skådespelare som larmar och gör sig till, en timmes tid på scenen och sedan ej hörs av. Det är en saga berättad av en däre, låter stort, betyder intet...’ Han övervanns igen av sin återhållna rörelse och måste åter ta fram sin näsduk. Så sade han: ”Tack för att ni kom fram. Jag tror att det är bäst ni går nu. Ingenting kan göra saken bättre.”

Tyst som jag kommit steg jag upp och avlägsnade mig utan ett ljud. Han hade lämnat mig med sin blick, och jag försökte inte återfinna den utan praktiskt taget smög mig ut ur kaféet och skulle aldrig se honom igen.

Ansträngningarna för att få veta någonting om vad som hände med Rudyard Kiplings son har aldrig förtröttats under nästan hundra år, och man har fortfarande idag aldrig funnit ett spår av honom. Så fallet förblir fortfarande ouppklarat.

Det var till sin levande son John Kipling han skrev sin berömdaste dikt *If...*

Skrivet på hundraårsdagen av skotten i Sarajevo den 28 juni 2014.

Shakespearedebatten än en gång (115)

Ilja Gililov kan inte anses ha sagt sista ordet i Shakespearedebatten. Hans upptäckter och forskningar är epokgörande, men åtskilliga frågetecken finns kvar.

Det viktigaste i hans forskningsresultat är nästan hans bevisning av hur Philip Sidney blev tongivande för hela Shakespeareföretaget genom att insistera på total anonymitet, vilken sedan nästan undantagslöst alla hans efterföljare noggrant efterföljde. Portalfiguren måste dock även Oxford anses vara, som presenterade ett antal av de viktigaste grundversionerna till dramerna, som *Romeo och*

Julia, möjligen *Kung Lear* och flera av komedierna. Hans svärson var ju William Stanley, den sjätte earlen av Derby, som förblir intimt förknippad med framför allt *Kärt besvär förgäves* men troligen även med *Ur-Hamlet*. Hans bror Ferdinando var Marlowes sponsor, som blev mördad, med all sannolikhet förgiftad, ett år efter Marlowes försvinnande, varför William Stanley hade synnerliga skäl för att hålla lägsta möjliga profil som dessutom katolikernas kandidat till tronen. Bacons intima koppling till hela verksamheten går som en röd tråd från början till slut och är på sitt sätt den viktigaste faktorn av alla, då han stod på intim fot med dem alla, nära släkt med Oxford, förtrogen med Sir Walter Raleigh, som han gjorde vad han kunde för i fängelset, beskyddare av åtskilliga andra poeter och inte minst som förmyndare och mentor åt Rutland. Problemet med Rutland är att Shakespeareverksamheten tar sin början medan han ännu bara är barnet, det är praktiskt taget bevisat att "författarna" till *Tamburlaine*, *Doctor Faustus*, *Dido*, *Hero and Leander*, *Venus and Adonis*, *The Rape of Lucrece*, *Edward II* och andra sena Marloweverk och tidiga Shakespeareverk bara kan vara skrivna av samma hand, och framför allt stämmer inte sonetternas innehåll in på Rutland, vilket tydligt ger en bild av en ofrälse i mogen ålder som ägnar en betydligt yngre aristokrat sin uppmärksamhet, tacksamhet och kärlek, som nästan bara kan vara den vackre och ädle Southampton, som var tre år äldre än Rutland. Inte heller stämmer Bacon in på sonetterna och allra minst på deras språk, medan hans stipulerade författarskap till dem förklarats med att "han hittade på alltihop", vilket inte är en övertygande förklaring. Den bästa förklaringen till sonetterna är och förblir den nogrannaste och mest utförliga, som är A.D.Wraights bok *The Story that the Sonnets Tell*, som utesluter alla andra möjligheter till deras författarskap än Marlowes, utgående från hans iscensatta låtsadöd av pur nödvändighet för att undkomma den engelska inkquisitionen, som redan satt klorna i hans partner Thomas Kyd och avrättat hans skolkamrat John Penry, en iscensättning som med största sannolikhet både Bacon och Stanley var införstådda med, då båda satt i rådet som mottog den angivelse mot Marlowe vars natur omöjliggjorde varje annan åtgärd än dödsstraff för homosexualitet, ateism och framför allt falskmynteri – vi har tidigare påpekat den spektakulära påminnelsen om denna detalj i *Kung Lear*.

Brottsrubriceringen i angivelsen möjliggjorde bara ett annat alternativ än dödsstraff – ett totalt förtigande av hela affären, som bara kunde undkommas genom levande begravning, alltså Marlowes officiella död. Han hade ju redan så att säga från början varit involverad i Walsinghams underrättelsetjänst, dennes kusin blev sedan Marlowes huvudbeskyddare, medan underrättelsetjänsten övergick i bröderna Bacons omhändertagande, och troligen förblev Marlowe i ständig kontakt med Bacon. Någon annan än Rutland måste slutligen ha skrivit dikten *The Phoenix and the Turtle* efter hans död, och ändå bär denna dikt kanske tydligare än någon annan märket Shakespeare.

Den dramatiska produktionen upphörde inte 1612 utan fortsattes under främst namnet John Webster och upphörde först efter Bacons död, och betecknande nog är kanske det allra sista dramat (som så många andra föregående) ett rättsspel, vars första version redan presenterades av Oxford 1576, medan den sista definitiva versionen är så sen som 1626, året för Bacons död.

Kort sagt, mysteriet är långt ifrån uppklarat, och ju mer man uppklarar av dess hemligheter, ju fler avslöjanden man lyckas göra, desto mera djupgående blir komplikationerna.

Apropå Kurt Atterberg

Gunnar. Med tanke på senaste numrets sorealism inom ämnet "musik"... Vågar nästan inte berätta om den nästan totala tystnaden i min nya bostad, där endast en riklig fågelsång, ackompanjerad av vårens förföriska dofter, letar sig in i bostadens alla hörn... Till detta kommer en bedårande lummig trädgård med en lika lövträdslummig allmänning utanför... Flera fågelreservat i Ek och Bokskogar i närheten... Om allt detta vill jag helst inte berätta för en så orättvist lottad finkulturgärningsman som du alltid varit... Har nyligen besökt Ombergs vackra turistväg med quasi "norska" utsikter över Sveriges största fjordliknande vatten. I helgen som kommer besöks Heidenstams Övralid, också liggandes vid Vätterns strand. (Glöm inte att Övralid idag helst ska uttalas med dubbel

Norrköpingsaccent.) Det här lär vara både Sven Stolpes och Karin Bojes trakter och inte minst Klockrike...

Om man därefter vill ha lite Katolska "vibbar" ligger klostren på rad i Vadstenatrakten. Bodde t.o.m. på klosterhotellet i Vadstena förra sommaren, med tagelskjorta och alla möjliga tillbehör bestående av t.ex. bröd och vatten, böner kl 5 på morgonen osv. Nåja nästan... Kanske en pilgrimsfärd och ett rejält gisseltåg med tagelskjorta är vad som behövs för att Gud någon gång ska befria dig från ditt jordiska "straff" att leva mitt bland de kulturlösaste människorna på denna jord...

En liten anmärkning på din annars utmärkta musikhistorik. Beethovens överlägsna melodier vill jag hellre kalla för teman av lite enklare slag, som sedan visserligen utvecklas till stora kontrapunktiska byggen. Typex är sista satsen i 9:an med sitt nästan löjligt snapsliknande enkla tema, som t o m en hejarklack på fotbollsläktaren nödortfött skulle kunna skråla med i... Brahms kunde måla upp betydligt bredare och längre teman/melodier. Mer horisontella linjer. Det du kallar "formellt" hos Brahms skulle jag i stället vilja kalla "introvert" men ändå med en inbyggd värme med stort V och av allmängiltigt slag och därför tidlös, jämfört med Beethovens mer ADHD-liknande utbrott, uppbyggda med vertikala och rytmiska byggstenar. Hela första satsen i 5:an består egentligen bara av rytmer...

På förekommen anledning... Glömde fråga om du anslutit dig till gänget (kulturvänstern) som velat städa undan K. Atterberg... p.g.a. påstådda tyskvänligheter, trots frikännanden på alla punkter i de sanningskommissioner som granskade honom efter kriget?

Christian. Sådana löjligheter som försök till att profanera Atterberg har jag absolut inte haft något att göra med. Är man kompositör är man åtminstone helig som musiker vilka ställningstaganden man än laborerat med. Wagner må ha varit en superskitstövel som människa, men han var ändå musiker.

Tack för dina ord om Brahms. Jag är just nu inne i en omfattande Brahmsperiod men finner fortfarande Bruno Walters renderingar av hans symfonier de mest givande. Som jag skrev i artikeln, Brahms gjorde sig bara skyldig till mästerverk.

Gunnar. Anledningen till att jag frågade dig om Atterberg är att jag sent omsider (efter en Atterberg-period) kommit fram till att han bör omnämnas i samma mån som Sibelius och R. Strauss. Inte för att jag gjort några absoluta kvalitetsjämförelser dem sinsemellan, utan för att hans musikaliska gärning hade kunnat lyfta Sveriges symfoniska status till samma division som de övriga, inkl. Griegs i Norge. OM det inte vore för den svenska kulturellrelativismen, som gjort lika mycket för att sopa Atterberg (och Alfvén) under mattan efter 2:a världskriget, som övriga länder gjort för att lyfta fram sina senromantiska (national)symfoniker. Detta faktum är inget mindre än en undagömd kulturskandal som väntar på att lyftas fram i ljuset. Bl.a. vimlar det av främst utländska kommentarer på YouTube, som handlar om att man inte hade en aning om vilka vackra, nordiska och nationalromantiska höjder Atterberg kunde uppnå... efter att man av en slump råkat hitta hans verk på nämnda forum.

Pinsamt värre kommer det att bli den dagen när det uppdragas att svenska orkestrar efter kriget spelat mer Wagner och R. Strauss än sina egna storheter inom den symfoniska elitserien. Alfvéns Midsommarvaka och Dalarapsodi är undantagen som inte gick att gömma undan. De var *för* kända och populära hos publiken. I gengäld har man spelat Alfvéns symfonier så "lite som möjligt". Personligen anser jag Atterbergs symfonier vara mer övertygande och klara i formen än Alfvéns dito...

Enklast och billigast att studera saken är via YouTube där alla symfoniska verk finns inspelade av inte minst utländska orkestrar...

Det finns ett knippe svenska tonsättare typ Rangström, Stenhammar, Peterson-Berger osv. men dom kan inte mäta sig med de två "stora" som jag refererat till. De har enstaka russin i sin kaka att erbjuda med ganska varierad upplevelsefaktor för lyssnaren. Atterberg har trots allt publicerat hela 9 symfonier (tror jag) + *Värmlandsrapsodi* och inte minst guldornet *svit för violin och viola med stråkorkester*. Se till att välja ut de bästa inspelningarna. Det finns en ganska färsk sådan från Norge (vad gäller sviten) med bl.a. Anders Tomter på viola. Leta upp den. Vore mycket intressant att

höra om dina lyssnarupplevelser i fråga. OBS, Vanliga datorhögtalare duger inte! Hörlurar är pga detta obligatoriskt!

Någonstans läste jag att både Sibelius och Atterberg aktivt erkände varandra som det båda gav sig ut för att vara, dvs symfoniska senromantiker med nationella förtecken...

Att deras kompositioner emellanåt starkt skiljer sig åt i stil, är inte konstigare än att Sverige och Finland som helhet också skiljer sig åt i motsvarande mån...

Om du ursäktar räknar jag dig som quasi helsvensk då jag anser att Finlandssvenskar egentligen är mer svenskar än finnar. Därför borde du egentligen ha botaniserat/utvärderat Atterberg före Sibelius om man ska vara noga... Att så icke blev fallet, måste anses bero på Atterbergs marginalisering och utfrysning av måndagsgruppen allt sedan du och jag föddes dvs efter kriget...

Angående Nationaldagen på Solliden är det mer PK-firande än nationaldagsfirande. Man lyfter fram och ger "svarta rappande flyktingar" högre status än t o m alla Finlandssvenskar som verkligen bidragit till den svenska högkulturen i århundraden utan att ens omnämnas. Just nu då man egentligen borde "försvenska" alla Finlandssvenskar som svar på finnarnas "avsvenskning" av Finland. Nationaldagen borde först se om sitt eget hus m.a.o. innan man ägnar sig åt 3:e-världen-opportunism... Jag upplevde (från Solliden) ett lika stort hyckleri hos publiken som vid värsta sortens atonalkonsert med motsvarande applåder. Vad jag vet så representerar inte Lill Lindfors Finlandssvenskarna när hon uppträder på olika scener, även om hon har sådana rötter... Idag känner nog inte de flesta ens till hennes härkomst...

Christian. Han var göteborgare och levde i drygt 86 år (1887-1974). Trots att han hade stor framgång som tonsättare under sin livstid, särskilt från 1910- till 1930-talet, livnärde sig Atterberg aldrig på att komponera. Han avlade 1911 civilingenjörsexamen vid Kungliga Tekniska högskolan vid 23 års ålder och var anställd vid Patent- och registreringsverket ända till 81 års ålder. Trots detta civila yrke under

hela sitt liv blev hans musikproduktion anseelig med bland annat nio symfonier utom konserter, balettmusik, kammarmusik och operor. Tyvärr finns inte alla hans verk tillgängliga på nätet och inte ens hans symfonier, endast några finns kompletta (5, 6 och 9) medan de andra bara finns representerade med vissa satser, i regel Adagiosatser eller finaler eller båda.

Hans Adagiosatser kan mäta sig med Bruckners i skönhet om dock inte i arkitektur. Han är inte så monumental som Sibelius men har dock ett eget exotiskt tonspråk som är konsekvent och fullkomligt tonalt och som inte ens i Dollarsymfonin (den 6-e) frångår perfekt musikalitet. Den vackraste är väl femman (*Sinfonia Funebre*) medan nian är den intressantaste, en körsymfoni med solister (*Sinfonia Visionaria*) som egentligen är ett dramatiskt berättande verk med stoff från fornnordisk mytologi, som han skrev vid nästan 70 års ålder.

Varför har då denna rena klassicist, som i ungdomen rönt den internationella framgången att vinna första priset i en tävling om att fullborda Schuberts ofullbordade symfoni, blivit så förträngd i svenskt musikliv? Han står på samma grund som Hugo Alfvén och Lars-Erik Larsson men är både mera originell och harmoniskt renare och mera konsekvent och stilren än dessa och är väl den enda betydande kompositör i Sverige som resolut tagit avstånd från den atonala musiken. Kanske är det därför, då efter hans tid en generation av tolvtonsmusiker belastade svenskt musikliv med att etablera ett atonalt monopol

som uteslöt alternativa tonala kompositörer från arenan (som Bo Linde) genom den infamösa Måndagsgruppen, som kom att missbilda svensk musik för decennier framåt. Man skyllde förträngandet och diskrimineringen av Kurt Atterberg på hans kontakter med musiker i Tyskland under Hitlertiden, som om det var ett brott att inte ta avstånd från musiker som Richard Strauss och Wilhelm Furtwängler. Atterberg tog aldrig någon politisk ställning: "Efter andra världskrigets slut ville Atterberg befria sig från misstanken om att vara nazistsympatisör. En utredning tillsattes på Atterbergs egen begäran av Kungliga Musikaliska Akademien. Utredningen varken kunde bekräfta eller avfärda misstankar om nazistsympatier."

Hans musik är det dock definitivt inte något minsta fel på någonstans, och för närvarande arbetar Neeme Järvi på ett inspelningsprojekt av hans samtliga verk. Det är bara att se fram emot resultatet med de bästa förhoppningar och förväntningar.

Några filmer

Till hundraårsminnet av skotten i Sarajevo, som ledde till det första världskriget, som ledde till det andra, visades mycket lämpligt filmatiseringen av Erich Maria Remarques roman "På västfronten intet nytt" av Lew Ayres från 1930 (bara ett år efter boken), som visade sig hålla lika bra som boken, fastän filmen i mångt och mycket skiljer sig från boken. Det är förunderligt vilket mästerverk detta fortfarande är, trots den bristfälliga tekniken, det dåliga ljudet, den miserabla filmkvalitén, men det mänskliga lyser igenom med en outsläcklig eld av ett pathos som alltid kommer att förbli aktuellt, det spelar ingen roll vilket krig det handlar om.

Som vanligt har vi med förkärlek ägnat oss åt gamla filmer med 70 år på nacken eller mera, och en annan klassiker som förvånansvärt bra står sig ännu idag som mera aktuell än någonsin är Robert Flahertys och Vincent Kordas Kiplingfilmatisering *Elephant Boy* på novellen ur Djungelboken "Toomai och elefanterna". Den är från 1937 och fortfarande den bästa elefantfilm som har gjorts. En liten pojke har god hand med elefanter och speciellt den imponerande Kala Nag, som han rider själv, men han är för liten för att få följa med de vuxna på en viktig expedition. I stället tar honom Kala Nag med sig på en egen expedition och till ett unikt samlingstillfälle för många elefanter nästan som för att fira gudstjänst, men vad de gör är att de dansar. Man får faktiskt se det på film, hundratals elefanter i rad som står och dansar och förvandlar hela jorden till gytty. Själva elefantscenerna är undantagslöst imponerande genom hela denna film Robert Flaherty gjorde sig världsbekant på 20-talet som den första dokumentärfilmaren som lyckades göra en kommersiellt framgångsrik dokumentärfilm, och sedan fortsatte han. Både Vincent Korda och Sabu, huvudrollsinnehavaren här, fortsatte göra film i

Indien och gjorde tio år senare bland annat den fortfarande hittills bästa filmatiseringen av Kiplings "Djungelboken" med i synnerhet djuren, alla autentiska, oförglömligt karakteriserade.

Om vi då övergår till *film noir*-kapitlet har vår kollega Håkan Forshult presenterat en mycket intressant och överskådlig universitetsuppsats i ämnet, där han analyserar flera stilbildande filmer, som "Dimmorna kaj" och *The Big Sleep* med Humphrey Bogart som Raymond Chandlers Philip Marlowe, men han var ingalunda den ende. Den första riktiga Chandlerfilmen var egentligen *Farewell, My Lovely* från 1944, eller som den också hette, *Murder, My Sweet*, regisserad av Edward Dmytryk, som senare måste fly från Hollywood för att undgå McCarthy-förföljelserna, med Dick Powell i huvudrollen som en Marlowe som nästan dukar under eller åtminstone går ner sig ordentligt, i en typiskt kuslig och halvvägs surrealistisk-expressionistisk Dmytryk-iscensättning. Han gjorde senare i landsflykt i London *Give Us This Day* eller *Christ in Concrete* om italienska byggnadsarbetare i New York, en film som vi ännu inte lyckats få tag på och som totalförbjöds i Amerika 1949, med Sam Wanamaker i huvudrollen, en annan flykting från Amerika och som förblev i London för att bland annat ta initiativet till återuppförandet av *Globeteatern* från Shakespeares tid.

En annan praktfull *noir*-film, som blivit helt bortglömd idag, är originalversionen av *The Dark Mirror*, som senare gjordes om med Bondbruden Jane Seymour i en mycket blekare version. Robert Siodmak gjorde originalet 1946 med Olivia de Havilland i dubbelrollen som tvillingsystrar där den ena är en psykopat och mörderska medan den andra känner sig skyldig utan att vara det det minsta. Polisen (Thomas Mitchell) vet att någon av dem begått mordet, men kruxet är att lista ut vem, då de lever tillsammans och är identiska. Filmen är väldigt pratig och typisk för den tiden, när egentligen all film bara var avancerad teater, men småningom infinner sig en spänning som oupphörligt och hänsynslöst stegras intill det outhärdliga, framför allt genom Olivia de Havillands makalösa utspel. Storyn är mästertligt skriven och dramatiserad, och när man kommer ut levande i andra ändan trots allt tar det en stund innan man har hämtat sig.

En av de mest orättvist underskattade och bortglömda *noir*-filmerna är emellertid något helt annat och något så ovanligt som en balettfilm och kanske den första riktiga sådana. Det var Ben Hechts enda egna film, han skrev, regisserade och producerade, och skådespelarna är nästan alla okända. *The Spectre of the Rose* eller "Rosenspöket" var Vaslav Nijinskis praktroll som världens ledande balettdansör före första världskriget, och filmen, som bär denna titel, är tydligt inspirerad av hans öde. 1917 blev han kroniskt schizofren genom sina upplevelser av kriget och tillbringade resten av sitt liv i isolering och gjorde aldrig *come back* för att dö vid 60 år några år efter denna film. I filmen gör han *come back* men som en alldeles ung dansör som misstänks för att ha mördat sin tidigare fru, ett trauma som gjorde honom sinnessjuk. En ny fru tar sig an honom, och det tycks gå vägen, men spöket av hans andra personlighet jagar honom genom hela filmen och lämnar honom aldrig i fred och måste kulminera i en tragedi, som genom balettens väsen uppförstoras till något enastående överväldigande i estetisk väg. Detta är en genialisk film alltigenom, och all kritik som riktats mot den genom åren, för dess bristfälliga regi, för dess stereotypa scenografi, för dess stela skådespeleri, och så vidare, faller platt till marken inför den hänförande snillrika dialogen alltigenom, (skådespelarna behöver inte alls göra något extra då dialogen lever så högt i sig själv,) den raffinerade och oförglömliga musiken, och framför allt de hänförande balettscenerna, som är filmens mening – det handlar alltigenom bara om konstens idealism och dess oförenlighet med verkligheten, ett ämne som alltid kommer att förbli outtömligt och utomordentligt väsentligt.

En annan imponerande och ovanlig *film noir* var den likaså bortglömda *Madness of the Heart* med Margaret Lockwood på väg att bli blind men lyckligt lottad genom att hon får en idealisk äkta man, vilket dock även ger henne Kathleen Byrons oförsonliga svartsjuka, som här gör sin mest demoniska roll: hon skyr inga medel för att åvägbringa en skilsmässa mellan de två, och hennes behandling av den blinda är desto mera grym som den är så raffinerad. Emellertid går det ju aldrig som man har tänkt sig, och också här ingriper ödet på högst oväntat sätt och lyckas göra en härresande kuslig dramatik till en tillfredsställande romantik som ändå klarar sig.

Om vi då övergår till gladare filmer måste två från 50-talet hedras med besked, båda bortglömda men desto charmigare, Ken Annakins filmatisering av "Tre män i en båt" från 1956 i full färggladhet och i tvättakta miljö hela vägen från London till Oxford och med Laurence Harvey och David Tomlinson som oförfärliga charmörer samt den bufflige Jimmy Edwards som dominerande klåpare, den enda som blir gift – Tomlinson är det redan, och Harvey får för många. Den andra är *It's Great to be Young* med John Mills i huvudrollen som musiklärare som kommer på kollisionskurs med sin rektor, den här extra träaktige Cecil Parker, och blir avskedad, varpå hela skolan gör uppror för att återinställa honom. Det är musiken som spelar huvudrollen i denna film, och det är mycket ovanligt och överraskande att se John Mills som så hypermusikalisk, vilket han är konsekvent med den äran – inget fusk någonstans. Musiken ombesörjs främst av eleverna, som står för en oemotståndlig kollektiv berusande entusiasm, som måste smitta av sig på vem som än ser den här filmen – och som slutligen får den omöjliga rektorn att smälta. Det är en musikalisk solskensfilm för alla tider med mycket imponerande inslag.

Två flygfilmer må nämnas, båda med James Stewart och klassiska i sitt slag, filmatiseringen av Nevil Shutes *No Highway*, där Stewart är en omöjlig uppfinnare som saboterar ett passagerarflygplan bara för att han fått för sig att det skulle störta annars, och får hela världen emot sig, tills det visar sig att han hade rätt. Glynis Johns är hans favoritflygvärdinna, och Marlene Dietrich spelar en viktig roll (1951).

Den andra är filmatiseringen av Charles Lindberghs fantastiska bragd 1927 att flyga över Atlanten ensam. Billy Wilder har regisserat, och det är måste som film för alla flygentusiaster. Varenda ord är sant, men roligast är hans nödlandning på militärflygfältet i Texas inför en rasande general (1957).

Han gjorde flera flygfilmer till, som originalversionen av *The Flight of the Phoenix* 1966 med Peter Finch som kapten, Ernest Borgnine som den sinnessvage, Richard Attenborough som medpilot och Ian Bannen (oscarsnominerad) som den viktigaste birollen, den enda muntergöken. Här handlar det om den libyska öknen och Benghazi, men i den senare versionen med Giovanni Ribisi i den viktigaste nyckelrollen är det i Gobi med Dennis Quaid i Stewarts otacksamma roll som den huvudansvarige, och för en gångs skull är här nyversionen ännu bättre (2004).

För att även ta med en modernare film på tapeten, så var den bästa man lyckats se på sistone den mycket ovanliga *The Lovely Bones* (2009), som kan vara Peter Jacksons bästa film, han som gjorde alla Tolkienfilmerna. Det handlar om en flicka som blir mördad, men det är hon som berättar hela filmen och exakt hur hon har det på andra sidan. Föräldrarna spelas övertygande av Mark Wahlberg och Rachel Weisz, och allt som hör till ett sorgedrama finns där, och ändå blir filmen en sällsamt upplyftande historia. Den är framför allt övermåttan konstnärligt och finkänsligt gjord, och de övernaturliga infallen upphör aldrig att imponera med sin mäterliga gestaltning, så att understundom flickans andliga värld blir mera övertygande än verklighetens absurditet. Detta är en film man gärna kommer att vilja se om. På svenska kallades den "Flickan från ovan".

Några milstenar, juli 2014

- 1 Claude Berri 80 år.
Sydney Pollack 80 år.
40 år sedan Juan Domingo Peróns död.
- 2 Christoph Willibald Gluck 300 år.
- 4 Eva Marie Saint 90 år.
- 7 200 år sedan *Waverley* av Walter Scott utkom, hans första historiska roman.
- 14 225 år sedan Bastiljen stormades.
- 17 Donald Sutherland 80 år.
- 19 Samuel Colt 200 år, revolveruppfinnare.
- 20 70 år sedan Klaus von Stauffenberg tyvärr misslyckades med sitt attentat mot Hitler.

- 23 100 år sedan Österrikes avgörande ultimatum till Serbien, vilket utlöste världskriget.
25 80 år sedan mordet på Österrikes riskansler Engelbert Dollfuss.
28 100 år sedan första världskriget inleddes med Österrikes angrepp på Serbien.
31 Geraldine Chaplin 70 år ('Doktor Zjivago').
50 år sedan Jim Reeves omkom i en flygolycka.

Luttringsresan

Egentligen är alla mina resor till Finland luttringsresor, men den här bjöd på väl magstarka utmaningar. Allt började bra, som det alltid gör, bussresan till Stockholm erbjöd inga problem denna gången, och för första gången använde jag mig av Åboförbindelsen från Stockholm, där Amorellafärjan visade sig idealisk, liksom hela överfarten. Man måste inte gå på lyxrestaurang för att få mat, och man utsattes inte för tvångshytt utan kunde nöja sig med en enkel däcksplats, som jag alltid föredragit under de senaste 50 åren. Då färjan ankom tidigt till Åbo kunde jag nå Helsingfors med buss nästan samtidigt som Helsingforsfärjan från Stockholm. Men i Finland regnade det och var kallt.

Två överväldigande utmaningar mötte mig när jag kom ut till sommarstället. Dels hade fem träd tagits ner, vilkas stockar låg på avverkningsplatserna och måste tas om hand med motorsåg, vilken gick med elektricitet, varför stockarna måste transporteras till närheten av hus. Men det andra problemet var större.

Vi har alltid lidit av problem med vassen, som inte bara växer oss över huvudet varje sommar utan som även under vintern kapas av isen och spolats i land på våra stränder i svåröverskådliga mängder. Normalt brukar det bli två eller högst tre stora högar som vid lämpligt väder kan brännas av under sommaren, men i år låg större delen ännu och flöt ute i vattnet och måste alltså bärgas först. Den våta vassen var så kompakt, att den lagrat sig ända ner till botten. Det var bara att gå ut och vada i gytjan och försöka få ordning på det hela. Det blev slutligen sex rekordstora högar och en mindre sjunde, mot de tidigare nämnda 2-3 normalt.

Att fixa stockarna var inte mindre tungt, och man knäckte nästan armarna på kuppen med grotesk träningsverk efteråt, men till slut låg de alla inom räckhåll för elektriska uttag vid Lillstugan och Vedhuset. Sedan infann sig den tredje utmaningen, som blev den värsta.

Vädret hade varit ostadigt hela tiden, men på tredje dagen nådde väderleken en kris genom drastiskt fallande temperaturer ner till 4 grader, storm och blåst och ösregn. Det var riktigt gastkramande. Jag fick gå tillbaka till 70-talet för att påminna mig något liknande. 1975 rasade temperaturen i början av juli ner till 7 grader, men det var bara för en dag. 1977 förekom liksom nu en lång period (9 dagar) med nordanvindar, men det var då inte alls lika kallt som nu. Nu kom det dagliga rapporter om snöfall i Lappland och frostvarningar i resten av landet. På tisdagen snöade det också i Helsingfors, och det förekom skurar med rekordstora hagel. Man kunde inte gå ut och sätta i gång med något arbete utan att fingrarna genast stelnade svidande av kyla. Radioväderleken lovade inte heller någon bättring. Det skulle fortsätta vara så här över midsommar i tio dagar till, alltså under hela min planerade vistelse. Nej tack, sade jag, ett saboterande sår under foten ådraget under gyttjevassbekämpningen blev för mycket, och jag beslöt mig för att fara hem tidigare. Ingen tycker om att dagligen gå omkring och frysa ens på ett ställe som Sarvsalö.

Återresan inleddes den 19.6 precis en vecka efter att jag lämnat Göteborg. Jag hade tid att besöka familjegravarna på Sandudd (främst farfars och Aurelios på den ortodoxa-katolska avdelningen) och Harry Röneholms utom den Westerbergska familjegraven och även avlägga ett återbesök hos Tua innan det var dags att ta bussen till Åbo.

Där väntade mig en bitter överraskning. Dagens båt var inte Amorella, som jag trivts med, utan den hypermoderna *Viking Grace*, där det rådde hyttvång. Det fanns inte många platser kvar, så jag tvingades betala för en fönsterlös hyttplats på 76 Euro. Jag hade inget val.

Avlägsnandet av däcksplatsmöjligheterna på Finlandsbåtarna är rena diskrimineringen mot backpackers, fattiga studenter och enklare turister. Förr i tiden kunde hela däck upptas av däcksplatsfåtöljer, som på *Birger Jarl* för 50 år sedan. Efter hand krymptes däcksplatsfåtöljerna ner,

sittsalongerna på *Mariella*, *Olympia* och *Cinderella* togs helt sonika bort eller krymptes till ett minimum, till slut erbjöds däcksplatspassagerarna på *Mariella* bara ett rent golv att sova på, det gick bra det också, och den möjligheten fanns kvar ännu senaste år, men i år var den borta. Därför valde jag Åbo där det fanns däcksplats på *Amorella* men inte på *Viking Grace*, där jag tvingades betala 76 för en hyttplats eller inte följa med. Denna utveckling är omänsklig och helt i takt med den skrämmande högervändningen i Europa, där fler och fler människor utklassas, marginaliseras och får det svårare att klara sig, medan höginkomsttagarna gynnas. De tidigare däcksplatsutrymmena på *Mariella*, *Olympia* och *Cinderella* och andra båtar har ersatts med salar för enarmade banditer, digitala spel och krimskramsbutiker. Mänskorna har offrats för profiten.

Hyttvånget innebär också att man esomoftast slumpas till att nödgas dela hytt med andra som man aldrig skulle välja till hyttsällskap själv. En gång till exempel fann sig min far, som reste ensam, i ett manligt hyttsällskap som under natten raggade med sig en dam i kojén, där de hade sina övningar till störande obehag för min far, som sov dåligt. När han protesterade och krävde hennes avlägsnande åkte han nästan på en propp, då en tredje mansperson i kabinen tog sin väns parti. Det blev en förstörd natt på grund av hyttvånget.

Emellertid dök det upp två gamla vänner i matsalen som jag inte sett på många år, och vi hade en trevlig middag tillsammans. De skulle vidare till Göteborg och hade bil med sig. De frågade om jag ville följa med, vilket jag var tacksam för. På vägen ner stannade vi vid en strand vid Vättern där vi kunde ta oss ett dopp. Vädret var idealiskt och motsatsen till Finlands. Vi hade mycket att prata om under resan, och det slutade med att de frågade mig om jag ville fira midsommar med dem. De skulle vara ett antal personer med snaps och vin och sill och potatis och annat traditionellt, och jag kunde förbli över natten där hos dem.

Det blev ett strålande midsommarfirande på sex man hand och jämnt fördelade, så att vi var tre herrar och tre damer, det blev tre snapsvisor, och tre länder var representerade: Sverige, Finland och Norge utom alla dem vi hade i bagaget, ty vi var alla vitt beresta. Vi höll på från 19 till 24, vädret förblev idealiskt, i Göteborg hade det varit så hela tiden under mina hemska Finlandsdagar, och ändå hade vi fortfarande den riktiga midsommaren kvar, som inföll först lördag den 21-a efter middag. Jag råkade komma hem precis punktligt till midsommarsolståndet.

Återupplivningen, del 3: Det försvunna tåget och andre bryderier

Med Liliana diskuterade vi situationen i Ukraina, och vi har helt överens om att en atommakt inte kan med våld gå in och annektera ett annat land eller provins. Det är ett brott mot världssamfundet. Dessutom hade både Putin och hans utrikesminister (en hård drinkare och rökare från Sovjettiden) Lavrov öppet ljugit inför världssamfundet och sagt att trupperna som uppträdde på Krim inte var ryska. För världspolitikerna att öppet ljuga inför världssamfundet är en allvarlig sak som inte kan glömmas. Denna linje av påtaglig skurkaktighet är för övrigt helt i stil med tidigare liknande incidenter, som de ouppklarade mordena på Anna Politkovskaja och Alexander Litvinenko, bara som två exempel.

Liliana hade varit mycket sjuk i lungorna och nära döden men höll nu på att återhämta sig. Ändå verkade hon ha åldrats mindre än Diana under dessa fyra år. Hennes svåra sjukdom berodde mest på att ingen upptäckt den i tid och kunnat diagnosticera den eller förstå sig på den. Det hade varit mycket allvarligare än bronkit, och när det var som värst hade hon legat döende under fem timmar tills krisen var över.

Jag stämde hennes piano senare på dagen, ett gammalt 20-tals instrument som knappast dög i professionella sammanhang men kunde duga till husbehov. Vi hade ett långt samtal efteråt om filosofi, litteratur, konst och musik. Hon kunde den tyska kulturen utantill och hävdar med bestämdhet att alla de stora tyska tänkarna och författarna – Nietzsche, Wagner, Goethe, Schopenhauer, Thomas Mann, Freud, Marx, alla, alla var monster. Endast de rena musikerna och Stefan Zweig var undantagna.

Vi utforskade också mysteriet med det försvunna tåget. Det gick inga tåg längre från Bulgarien till Grekland. Liliana hävdade att zigenarna hade snott rälsen. Det var ett mysterium, ty denna

tåglinje mellan Sofia och Thessaloniki hade alltid funnits. Det fanns dock bussar i stället, nästan varje timme, tolv timmar till Athen, 50 Euro, vilket verkade bli mitt bästa alternativ, då det gick bussar till Thessaloniki bara klockan 8 på morgonen och på kvällen, med en omöjlig ankomsttid till Thessaloniki, antingen mitt i natten eller för sent på eftermiddagen för att man skulle hinna till ett drägligt tåg till Athen.

Hon menade att det berodde på maffian, som kontrollerar alla bussbolagen. Maffian är det stora politiska problemet i Bulgarien, och det förekommer ideliga demonstrationer mot dess oligarki. Under sommarens fyra månader var det tusentals i demonstrationerna dagligen. Lilianas man deltog fortfarande varenda dag.

Vi diskuterade det försvunna tåget och zigenarna också med Jevgenij. Han trodde inte att zigenarna hade snott rälsen. Däremot var han grundligt insatt i zigenarfrågan, och jag var ju van sedan gammalt vid hans öppet rasistiska utgjutelser. Han hade inte ändrat sig det minsta utan var lika klart uttalad och oförskämd i sin totala rasism som tidigare. ”Zigenarna är en outvecklad ras som aldrig kommer att kunna socialisera sig. De drevs ut från Indien för tusen år sedan då de bara dög till att tömma latriner, vilket de utnyttjade till obegränsad tjuvnad.” Jag berättade om att den kvinnliga rumänska inrikesministern kommit till Sverige för att hjälpa oss med problemet med de zigeniska tiggarna överallt, som inte kan annat, och att hon tillrätt Sverige att skicka dem alla tillbaka till Rumänien, där de hade det bättre. Jevgenij menade att de alla borde skickas hem till Rumänien och Bulgarien med ett skepp som man kunde sänka på vägen så långt ut till havs som möjligt.

Ännu mer fördömande var han mot muslimerna. ”Det är ett gangstersyndikat som använder religionen som ursäkt för att odla sitt hat, sin brottslighet, sin intolerans, sitt heliga krig mot världen” och så vidare. Han menade att bara muslimerna var ännu skickligare än zigenarna i att manipulera mänsklighetens naiva element till att dra fördel av deras godtrogenhet för att utbreda sin omänskliga och destruktiva sekt. ”Naivt folk tror att man kan behandla muslimer och zigenare som folk och få dem att avstå från sin korruption av världen. Man kan lika litet tala vänligt och övertala råttor och kackerlackor till att avstå från att ta sig in hos människorna och parasitera ihjäl dem. De bara är sådana av naturen.”

Det var Jevgenij. Han är själv av judisk börd och får stå för sina bestämda åsikter själv. Det har han gjort nu så länge jag känt honom – det torde vara 15 år. Även han är oförbätterlig.

(I nästa nummer: *Kulturupplevelser i Sofia*)

Föreseningsresa med komplikationer, del 7: Sista dagen i Dharamsala

Efter stormen följde några mycket njutbara dagar i Dharamsala (McLeod Ganj). Efter två dagar utan att jag kunnat komma längre och högre än till *Magic View*, lyckades jag på lördagen forcera alla snö- och ishinder och komma fram till Triund. På vägen upp mötte jag flera stukade vandrare som varit där uppe och varnade mig för halkan. Det var svårt men inte ogörligt.

Väl uppe väntade ett sensationellt spektakulärt vinterlandskap. Triund hade aldrig varit vackrare. Det var med glädje man pulsade omkring för att fotografera olika panoraman ur olika vinklar – det tog extrem lång tid och jobbig möda att ta sig upp, men det var väl värt besväret.

Ännu vackrare var det på söndagen. Natten hade varit klar och kall, så allt hade frusit – det var rena iskanan den sista femtedelen av uppklättringen från det sista (stängda) kaféet till slutpunkten. Det var alltså en ännu svårare uppstigning än gårdagen men även ännu vackrare.

I beaktande av den höga svårighetsgraden i att ta sig upp var det förvånansvärt mycket folk där uppe, och inte bara tibetaner och lokala utan även västerlänningar och damer. Det var nästan samma fest som på den första dagen, medan landskapet var bedövande antarktiskt i skarpare klarhet.

Birgitta och hennes dotter Anna skulle fara ner till Delhi till kvällen. Jag hade tänkt ta samma buss men beslöt att stanna över en dag till – jag hade ju tid efter alla föreseningarna. Till kaffet på Nicks fick jag som bordsgrannar ett mycket intressant äldre par från Hannover. Hon skrev dikter, och han hade varit i McLeod Ganj sedan 1974. Vi diskuterade mycket den tyska litteraturen, jag föredrog Schiller framför Luther medan han föredrog tvärtom, (båda hade födelsedag denna dag,) han

var ganska desillusionerad medan hon var tvärtom, vi var helt överens om den fasaväckande audiella miljöförstörelsen i Indien, och jag kunde rekommendera Hoffmanns 'Djävulselixiret' och Stefan Zweigs 'Världen av igår' till dem, som de inte hade läst.

Det var överlag goda konvalescensdagar i Dharamsala, förkylningen var nästan helt övervunnen, jag var i bättre form än under hela resan, så det kunde inte skada att stanna ytterligare en dag för att förhöja beredskapen inför Darjeeling och Sikkim.

Samtidigt rasade den fruktansvärda tyfonen över Filippinerna, som hittills dödat 10,000 och gjort mer än tre miljoner hemlösa. Birgitta hade varit där, och vi hyste gemensamt deltagande för detta öland, som var utsatt både för tsunamis, tyfoner, vulkanutbrott och inbördeskrig.

På kvällen träffade jag Roger Rea från Schweiz på Nicks café. Vi hade båda datorproblem. Min hade somnat in precis när jag försiktigt öppnat min *Yahoo mail*, uppkopplad och med kontakt i väggen, meddelat att den gått i viloläge och vägrat starta mera. Hans vägrade släppa ut honom i *Facebook*. Uppkopplingen fungerade perfekt utom ända fram. Han försökte ständigt på nytt under en halvtimme utan att lyckas. Någon Dharamsalabugg?

Han hade levt utan fast bostad och adress sedan 1981 och skrivit en omfattande bok på +700 sidor som hette *Hippies Never Die*. Han var sex år yngre än jag och stod på intim fot med dem alla: Dalai Lama, Aung Sang Sui Kyi, Karmapa, andra rimpochar och gurus, och allt detta handlade hans bok om, som var klappad och klar och precis skulle komma ut, när den kvinnliga förläggaren plötsligt backade ur och försvann – hon hade inte tid, hade hon sagt, medan Roger menade sig vara världens rikaste man när det gällde tid. Samtidigt var han mycket insatt i samtidens problem och katastrofer, han visste allt om den aldrig upphörande katastrofen i Fukushima, som fortfarande läckte ut radioaktivt i hela Stilla Oceanen, och klimatkrisen med dess ständigt upptornande allt oftare förekommande och allt värre följdenliga naturkatastrofer, som den nu i Filippinerna, den värsta hittills.

Det annonserades plötsligt att Dalai Lama skulle ge undervisning i klostret måndag morgon. Det var tredje gången som hans och mina vägar sammanstrålade i Dharamsala. Att gå dit var dock inte att tänka på, då säkerligen alla skulle gå dit trots kort varsel och inga restriktioner – man behövde inte anmäla eller registrera sig. Ändå övertalade mig flera att försöka gå dit, av artighet mot dem gjorde jag det, men då var folk redan på väg därifrån efter tre timmar, så jag vände tillbaka. Jag hade ju varit uppe vid *Magic View* på morgonen och där redan fått mitt lystmäte på andlig upplyftning. Som någon sade: "Man kan ha större nytta och lära sig mera av att bara observera det mänskliga än av alla världens filosofier."

Vid min sista lunch på favoritstället *Gakyi* fick jag bordssällskap av Benjamin Wild från Australien och Ken Hunt från Nya Zeeland. I synnerhet den senare var ytterst underhållande och hade fantastiska historier att berätta. En gång skulle han resa upp mot Khyberpasset till Afghanistan, men han kunde varken få buss eller jeep, så han liftade på måfå utan att vänta sig någon större framgång. Så kom det en bil som stannade och tog upp honom. Det var en pakistansk tjänstebil, och mannen som körde var en pakistansk kabinettsminister. Under konversationens gång undslapp det ministern, att han kände bara en person i Nya Zeeland, en viss herre vid namn Harry Hunt. Det råkade vara Ken Hunts far!

Det var sålunda en värdig avskedslunch jag bjöds på i vittert sällskap, båda var i *Healing* och *New Age* och gav mig båda sina kort, medan jag beredvilligt ställde upp med alla mina kontaktdata.

Min värd på Kalsang, som varit butter och reserverad hela tiden, *strictly business*, önskade mig ett desto varmare farväl och påpekade gång på gång vikten av att jag höll mig varm med min förkylning. Hans plötsliga omtänksamhet var rörande.

(I nästa nummer: *Delhiturer*)

Tillbaka till Spiti, del 9: Stormmoln i Lamayuru

Det kändes skönt att äntligen lätta ankar efter sex dagars tvångsenlevering, tre dagar för mycket. Men man var mycket medtagen efter förkylningen, benen ville inte riktigt bära, man var matt och

svag, hostan och näsrinnandet hängde med, och Lehs dieseldunster hade bestått en med en bestående huvudvärk, som det var svårt att bli av med.

Bussen startade 8, och en korseld av olika dunka-dunk-högtalare och telefoner gjorde inte resan angenämare. I Nimmu blev det frukost, i Khaltse blev det en liten *petit déjeuner*, och vi nådde fram till Lamayuru halv ett. Men i bussen var några fransmän, en tysk jag träffat i Leh som skulle göra *baby trekken* på tre dagar, och en stor grupp vackra polska ungdomar, som satte sig längst bak, som polacker brukar.

I Lamayuru uppsökte jag genast mitt gamla hem, men tyvärr var mitt vanliga rum upptaget, hela den våningen var besatt av ett sällskap hindumän, så jag fick ta plats längst ner i källarvåningen, där det varken fanns toalett eller man kunde låsa dörren. Det gällde att, som det heter på göteborgska, ”gilla läget”.

Däremot tog mitt värdpar lika väl hand om mig som alltid. Efter någon vila försökte jag gå upp till Atitse, men mörka moln flockades hotande mot den sydvästra horisonten. Jag gick tills molnen blev för svarta. Sedan vände jag. Vinden var dessutom hård och kall, så det var ingen mening med att riskera obehagligheter.

En komisk incident: när jag gick upp för en av ravinerna satt det en man där. Jag undrade förstås vad han gjorde där. Plötsligt rusade han upp och flydde inför min ankomst hals över huvud i fullkomlig panik. Jag hade nästan skrämt ihjäl honom där han suttit och klämt fram ett visitkort. Det var inte meningen, och jag ropade efter honom: ”*Sorry! Sorry!*” men han försvann med besked.

Internet fungerade liksom förra året förvånansvärt bra på hotell *Dragon*, bättre än i Leh, men strömmen kom först sju på kvällen. Fram till dess fick man treva efter tangenterna i nästan ett mörkrum medan skärmen bländade en. Det var nästintill omöjligt att få någonting skrivet.

Även min värdinna där tog överväldigande väl emot mig som alltid. På kvällen tillredde mitt värdpar en idealisk *thukpah* medan jag fick sitta på terrassen och njuta av solnedgången. Lamayuru var sig likt.

Min värd berättade att 30,000 turister hade inställt sina bokade resor till Indien i år. Orsaken var främst de brutala internationellt uppmärksammade våldtakterna i vintras, men även Kinas intrång i Nubra hade fått många att dra öronen åt sig.

Ändå var hans värdshus fullt av gäster, men de var alla hinduer från låglandet, och de var många. De var en hel skock, och de förde mycket liv och spelade sin avskyvärda inhemska skvalmusik, så *Shangri La* var inte ett lugnt ställe denna gång. Nästa gång jag kommer och finner mitt rum upptaget skall jag vända och återgå till *Dragon* i stället, men jag hoppas detta års turbulens är ett undantag. I mitt rum gick det inte att släcka belysningen utan att skruva loss glödlampan, som då är glödhet, inga mattor på stengolvet, stenhård huvuddyna, och så vidare, men maten var som alltid förträfflig. Jag hoppas kunna överleva alla dessa hinduer.

Naturligtvis kom mitt värdpar i klämma vid min ankomst. De kunde ju inte be mig gå till ett annat värdshus och måste samtidigt ge mig ett förskräckligt rum. Det är bara att ”gilla läget”.

Efter deras underbara middag gick jag ner till *Dragon* för en kopp kaffe. Där satt ett amerikanskt par som underhölls av en ung långhårig indier, som fördömde hela Indien med besked. Upprinnelsen till diskussionen var utan tvivel årets våldtakter, som lett till ett sådant ras i turiststatistiken och ekonomin, och han var inte nådig. Han fördömde i synnerhet de indiska storstäderna, enkannerligen Bombay och Delhi, som han menade att skulle vinna på några naturkatastrofer som skulle utplåna större delen av befolkningen. Han menade, att om man lyckas överleva Bombay i en och en halv dag, så har man därmed överlevt hela världen i hundra år. ”Hela Indien är åt helvete, och det blir bara värre hela tiden.”

Emellertid hade jag en mycket god natts sömn, och på morgonen gick jag till Wanla. Det tog bara drygt två timmar, och det var en njutning – min första riktiga *trek* detta år. Jag besökte klostret, som var stängt med ingen närvarande någonstans, och hittade sedan ett kyffe nere i byn, där jag kunde få te och *maggie soup*. På vägen tillbaka träffade jag en av mina medpassagerare från Leh, som visade sig vara italienska från Udine. Vi hade ett hjärtligt samtal på italienska innan vi tyvärr måste skiljas för livet, då hon var på väg vidare mot Alchi fyra dagar längre bort.

På vägen från Wanla råkade jag ut för två regnskurar, men jag var hemma igen halv 3, och på vägen upp mot Lamayurus kloster, där jag ämnade vederkvicka mig med en rispudding, satt Birgit på

en vägsten och väntade. Hon hade för avsikt att besöka klostret, fastän det numera begärde 50 rupier i inträde även om man bara ville gå runt utomhus, medan jag nöjde mig med att gå direkt på restaurangen gratis. Hon skulle komma dit senare.

Deras rispudding var inte så god, generös och billig som den brukat vara, och med te kostade den 90 inklusive moms. Troligen skulle jag inte gå dit mera. Allt luktade profit, som inte är en äkta klosterdoft. Birgit kom senare, och hennes citronte kostade 50. Hon gav mig en hel del tips om uråldriga artefakter i Leh som ingen kände till, och jag rekommenderade varmt *Dragons* internet. Vi var båda bekymrade över vädret, då även hon skulle vandra fyra dagar till Alchi. Mina regnskuror hade varit obetydliga, men på vägen till Lamayuru hade hon råkat ut för störtregn.

Det viktigaste med Lamayuru var emellertid något helt annat. Min dåliga hälsa var som bortblåst. Snuvan existerade inte längre, hostan hade blivit obetydlig, det gjorde inte ont i bröstet längre, kort sagt, så gott som ingenting återstod av sex-dagars-infektionen i Leh. Hoppas Janne kände det på samma sätt på väg till Zanskar, men ännu sista natten i Leh hade han hela tiden rosslat förfärligt. Tydligt behövde man inte resa hela vägen ner till Manali för att kurera sig från infektioner i Ladakh. Det räckte med Lamayuru.

(I nästa nummer: *Nya vägar till Atitse.*)

Resan till Dzhongkbul, del 18: Åter i Leh

Det var svårt att lämna Lamayuru, då på avresedagen vädret lovade bli just så vackert som jag hela året drömt om att få uppleva det i Lamayuru. Mitt värdfolks hjärtliga gästvänskap gjorde det dubbelt svårt, då deras godhet var av så stora mått att det var svårt att tro på att det var sant. Min värd lovade mig att hålla mitt rum i ordning åt mig samma period nästa år. (Där brast det.)

Till min stora lycka vaknade Sasja till liv innan jag hann lämna, så vi fick en sista liten pratstund tillsammans varunder vi utbytte elpostadresser. Jag bad om ursäkt för att jag varit trött och osällskaplig igår, vilken skada jag lyckligtvis nu i någon mån hann reparera.

Bussen kom ganska lagom till att jag hunnit upp till busskröken ovanför klostret, och naturligtvis råkade det olyckligtvis vara en luxuös videobuss, ett "rullande palats" med de vanliga tramsiga indiska Bollywoodspektaklen i lysande färger men extrem fånighet och ytlighet. Jag fick plats längst bak så långt från dumburken som möjligt.

Den nedre Lamayuruvägen var ju avstängd efter ras till följd av stormen, så vi måste ta den övre mera hisnande vägen. Genom att all trafik måste ta den vägen uppstod det naturligtvis problem. På den allra smalaste enfiliga sträckan högst upp med 500 meter ner över kanten uppstod det ett möte med den bredaste sortens lastbilstruck. Bakom denna truck växte en skara av andra bilar och truckar. Bussen måste backa. Då det var vägens känsligaste avsnitt tog det sin lilla tid innan alla hade klarat sig vidare.

På sträckan efter Nurla mot Ulle Thokpo, där vägen gick tätt utefter floden, hade vägen rasat och halverats. Reparationer pågick. En röd flagga och en tvärparkerad lastbil spärrade vägen resolut. Det var bara att vänta i kön på två kilometer som uppstod, och den var ungefär lika lång åt andra hållet. Eter en timme vågade man släppa trafiken lös igen. Jag såg aldrig vari skadorna bestod, men vägen gick farligt nära floden, som stigit och skummade forsande argt, och vägkanten mot floden (Indus) var borta.

Resan på tolv mil tog därmed sex timmar. Hemma i Leh var en av de första personerna jag träffade min äldre väninna Karin från Holland och Philadelphia. Catherine från Lyon och Suzie hade jag missat, men Karin skulle vara kvar en månad.

Jag träffade också Skarma och berättade om mina upplevelser och det vilda vädret i Zanskar. Han såg på en film på TV där två hjältar just höll på att brännas levande medan ett kavalleri levererade batalj och satte eld på hela det samhälle där hjältarna tydligen varit fångar. Naturligtvis dök det fram en spion som befriade dem i sista minuten. Det är alltid så. Det har aldrig hänt på film att någon hjälte utsatts för en avrättning utan att någon eller något i sista ögonblicket fått honom att klara sig. Undantaget är verklighetsskildringar.

Under onsdagen och resans sista *trek* i Ladakh besökte jag överste Wangdus. Han bjöd på lunch, och vi diskuterade bland annat presidenten av Iran. ”Problemet med islam,” sade han, ”är att en muslim från barnsben uppfostras i den fördomen att alla icke-muslimer icke är värda att leva. Det är ett socialt system som alla muslimer fastnar i och inte kan ta sig ur, medan de missar allt det väsentliga med mänskligheten. De hjärntvättas i den uppfattningen att det är deras mission och plikt att göra hela världen muslimsk. Det går inte. Det måste utlösas olösliga konflikter. Och så fort något går fel i den muslimska världen, som i Libyen, Tunisien, Egypten, Irak och Syrien, så kan det enligt muslimerna bara vara Israels och Amerikas fel. De tror att de kan överleva på den propagandan, men den är dödfödd.”

Vi diskuterade även fallet Shastri, Indiens statsminister efter Nehru, som dog plötsligt i januari 1966 efter ett toppmöte med Pakistan i Tasjkent under mystiska omständigheter efter att en överenskommelse uppnåtts efter kriget 1965. Hans anhängare har alltid hävdat att han måste ha blivit förgiftad. När de fick hem hans lik var det blått och hade flera yttre skador. Någon obduktion gjordes aldrig, den aktuella kocken skall ha anhållits men frisläppts, men det är svårt att finna något motiv till mordet, särskilt 46 år efteråt. Utredning pågår och bedrivs främst av journalister.

Då jag redan börjat planera för nästa år i Ladakh frågade jag honom till råds om vägmöjligheten från Nubra till Pangong Tso (sjön mot Tibet). Han sade att det gick inte. Det fanns en väg, men den var mycket dålig och under militär bevakning. Jag kunde inte låta bli att frestas till att cykla i Nubra och ta Pangong Tso på hemvägen.

Ali Rahi påstod emellertid motsatsen. Jag spanade efter honom på vägen tillbaka genom Changspa, och plötsligt dök han upp. Han var som vanligt men magrare än någonsin. Han frågade mig om de Rosa Bussarna från Sverige och om jag visste något om dem. Jag visste att de börjat söka sig även till Ladakh utom ner till Afrika och över hela Asien men inte mer. En kashmiri hade påstridigt försökt locka mig in i affärer med att påtala sin kontakt med de Rosa Bussarna, men jag hade fått säga ifrån ordentligt att jag inte var i Indien i affärer, ett klart besked som jag tvingats avfyra allt oftare till påflugna kashmiris som tog för givet att jag bara måste köpa hela deras affär. Ali Rahi berättade, att man inte bara kunde följa floden Shyok till Pangong Tso utan att man dessutom numera fick följa den medströms ända ner till Turtuk.

Sedan gjorde jag några goda affärer. Min sista slurk *Jägermeister* hade tagit slut efter återkomsten från Zanskar, den hade alltså varat i 19 dagar, varför jag behövde en ny magmedicin. I det lokala systembolaget fick jag en fin liten halvflaska *Signature* för 350 rupier, inte ens 50 kronor, den bästa whisky jag vet i hela Indien.

Hos den sikhiske bokhandlaren *Bookworm* fann jag den svårfunna och eftersökta *The Yogins of Ladakh* i ett andrahands exemplar för bara 270 rupier (inte ens 35 kronor). Den var utan fotografier men helt tillräcklig annars.

På kvällen hade jag turen att åter få stöta ihop med Maya på *Tenzing Dickey*. Vi hade middag tillsammans och pratade naturligtvis mest bara Zanskar och Lamayuru, Nubra och Padum. Bättre sällskap kunde man inte ha för kvällen.

Dessutom verkade vädret klarna och stabiliseras, så att jag allvarligt började överväga att stanna en extra dag i Leh.

(I nästa nummer: *Vägen ner*)

God fortsättning på sommaren trots allt,

önskar *Fritänkaren*